

УДК 338.43:005.35

Лункіна Т.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

SOCIAL RESPONSIBILITY AS A PART OF THE STATE BALANCED DEVELOPMENT

У статті розглянуто основні аспекти соціальної відповідальності як складової частини збалансованого розвитку держави. Охарактеризовано основні тлумачення і розуміння соціальної відповідальності та корпоративної соціальної відповідальності різними науковцями. Обґрунтовано, що за рахунок провадження політики соціальної відповідальності досягаються основні цілі збалансованого (сталого) розвитку.

Ключові слова: збалансований (сталий) розвиток, соціальна відповідальність, корпоративна соціальна відповідальність, соціально відповідальний бізнес.

В статье рассмотрены основные аспекты социальной ответственности как составной части сбалансированного развития государства. Охарактеризованы основные толкования и понимания социальной ответственности и корпоративной социальной ответственности различными учеными. Обосновано, что за счет внедрения политики социальной ответственности достигаются основные цели сбалансированного (устойчивого) развития.

Ключевые слова: сбалансированное (устойчивое) развитие, социальная ответственность, корпоративная социальная ответственность, социально ответственный бизнес.

The article discusses the main aspects of social responsibility as a part of sustainable state development. The basic interpretation and understanding of social responsibility and corporate social responsibility by different scientists are characterized. It is proved that by the proceeding social responsibility policy the main goals of balanced (sustainable) development of the state can be achieved.

Keywords: balanced (sustainable) development, social responsibility, corporate social responsibility, socially responsible business.

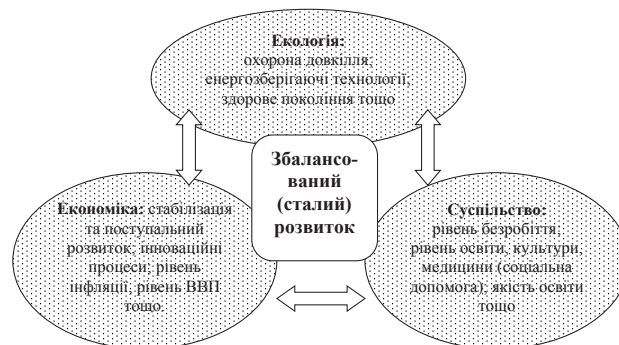
Постановка проблеми. Під збалансованим (сталим) розвитком розуміють такий рівень розвитку, який задовольняє потреби часу, але не породжує загрози, які впливають на майбутні покоління. Однією з основних складових частин збалансованого розвитку є соціальна відповідальність як відповідальність суспільства за вплив і дії на навколишнє природне середовище, адже будь-які рішення з боку соціуму безпосередньо впливають на існування та розвиток населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття природи розуміння та трактування соціальної відповідальності знайшли своє перше відображення у зарубіжних науковців: Х. Боуена, П. Друкера, М. Зігеля, Дж. Елкінгтона, Ф. Котлера, М. Портера, С. Сеті, М. Статмана, М. Фрідмена та ін. У країнах СНД та у вітчизняній літературі проблематикою соціальної відповідальності займаються такі вчені-науковці: В.В. Барова, В. Воробей, З. Данаєва, С. Івченко, В. Кондратьєв, Н.А. Кричевський, Є.Б. Кубко, Л.Г. Лаптева, М. Ліборакіна, В.Л. Маслов, В.В. Сміренський, М. Стародубська та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення аналізу дефініцій соціальної відповідальності та її впливу на збалансований (сталий) розвиток держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Побудова економіки на засадах збалансованого (сталого) розвитку передбачає збалансування соціальних, економічних та екологічних чинників. Досягнення збалансованого розвитку в Україні можливе лише у разі

взаємозв'язку та рівноваги даних елементів, за рахунок яких досягається ефективність усієї системи (рис. 1).

Рис. 1. Модель збалансованого (сталого) розвитку країни

Джерело: сформовано автором на основі [1; 5; 6]

Досягнення збалансованого (сталого) розвитку можливе лише за допомогою певних інструментів та механізмів, в основу яких покладено певні обмеження, нормативи. Соціальна відповідальність є багатоаспектною та багаторівневою. На індивідуальному рівні вона проявляється через світосприйняття особистістю певних принципів, засад і поведінки в суспільстві; на рівні держави – через належний рівень життя людини, культурний та моральний розвиток; на рівні підприємств – через дотримання високих стандартів вироб-

ництва, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом (рис. 2).

У науковій літературі соціальну відповідальність розглядають з економічної, екологічної, соціальної позицій, основою якої є розвиток позитивних факторів впливу на бізнес та мінімізація негативних наслідків.

Науковці досить часто ототожнюють поняття «соціальна відповідальність» і «сталий розвиток». На нашу думку, це є недоречним, оскільки взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів для максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби визначаються сучасними науковцями як «сталий розвиток», а поняття «соціальна відповідальність» є вужчим, але ключовим аспектом збалансованого (сталого) розвитку.

Соціальна відповідальність до початку XXI ст. мала близько 70–80 різних значень та понять, таких як: соціально-відповідальний бізнес, корпоративна соціальна відповідальність, благодійність, соціальна відповідальність корпорацій тощо, що значно впливало на розуміння і трактування даного поняття.

На офіційному сайті Конфедерації роботодавців України можна знайти таке тлумачення: корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища [2].

Досить цікавим є визначення корпоративної соціальної відповідальності, яке дали фахівці з маркетингової діяльності: це філософське поняття, що визначає позицію компанії щодо своєї країни, суспільства, співробітників та навколишнього середовища. Сучасна компанія розуміє свою відповідальність і прагне стати компанією з «людяним обличчям» [3].

За визначенням Європейської Комісії, корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це «кон-

цепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із заінтересованими сторонами на добровільній основі» [7].

У структурі соціальної відповідальності розрізняють макроекономічний рівень (державний), мікроекономічний рівень (КСВ, СВБ) та особистісний рівень (людина, особистість).

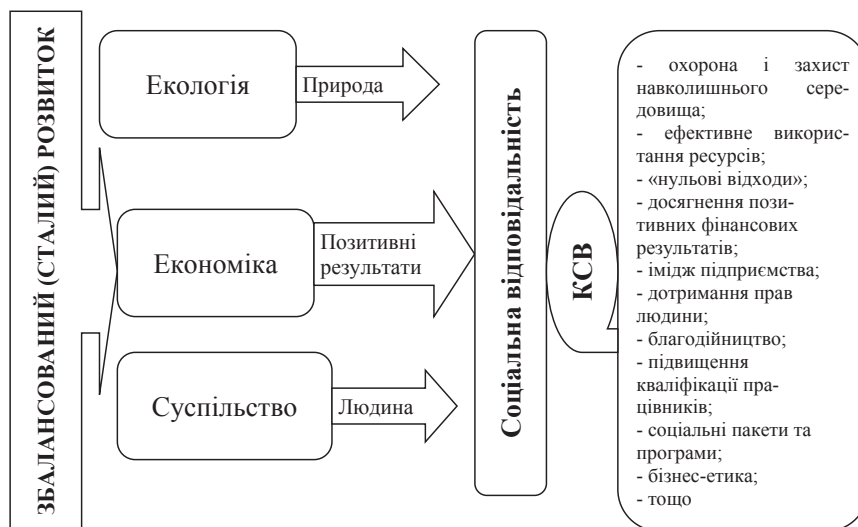
Відмінності і дискусії щодо даного трактування пояснюються географічним розташуванням, економічним розвитком країни, традиціями, ментальністю. Проте з прийняттям у 2010 р. стандарту «Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності» ISO 26000, соціальна відповідальність розуміється як відповідальність організації, компанії за вплив рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорої та етичної поведінки, яка:

- сприяє сталому розвитку, у тому числі здоров'ю і добробуту суспільства;
- зважає на очікування зацікавлених сторін;
- відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована в діяльність організації та практикується в її відносинах [4].

Цей стандарт розтлумачив поняття «соціальна відповідальність» і значно полегшив його розуміння, адже різна термінологія не сприяє розумінню і популяризації даного поняття.

Аналізуючи табл. 1, можна зазначити, що дефініції «соціальна відповідальність» та «КСВ» хоча і трактуються різними авторами по-своєму, але мають спільні думки: а) добровільна діяльність (зобов'язання); б) простежується єдина ціль – користь для суспільства; в) дотримання букви закону тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Соціальна відповідальність є невід'ємною складовою частиною збалансованого (сталого) розвитку, адже за рахунок провадження політики соціальної відповідальності досягаються основні цілі збалансованого (сталого) розвитку.

Рис. 2. Взаємозв'язок соціальної відповідальності зі сталим розвитком держави

Джерело: авторська розробка

Варто зазначити, що терміни «соціальна відповідальність» та «корпоративна соціальна відповідальність», «соціально відповідальний бізнес» мають різні аспекти існування, адже соціальна відповідальність має різні рівні функціонування (рівень

держави, суспільства, особистості), тоді як корпоративна соціальна відповідальність, соціально-відповідальний бізнес – це рівень підприємства. Дані дефініції є не різними за значеннями, а доповнюють один одного.

Таблиця 1

**Соціальна відповідальність та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)
у розумінні різних авторів**

№	Автор	Тлумачення
1.	Г. Боуен	Реалізація такої політики, ухвалення таких рішень або проведення такої лінії поведінки, які були би бажаними з позицій цілей та цінностей суспільства
2.	Ф. Котлер	Вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства, реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу і виділяючи для цього корпоративні ресурси
3.	Л. Холм, Р. Уаттс	Це постійна прихильність бізнесу щодо ведення справ на засадах етики і здійснення свого внеску в економічний розвиток, водночас покращуючи якість життя своїх працівників та їх сімей і суспільства у цілому
4.	Н. Фіцджеральд	Корпоративна соціальна відповідальність є безкомпромісним бізнес-рішенням. Не тому, що це хороша практика, а тому, що люди змушують нас зробити це, тому що це добре для нашого бізнесу
5.	Дж. Райлі	Зобов'язання, за яким передбачено законом, для бізнесу – переслідувати довгострокові цілі, які корисні для суспільства
6.	М. Фрідман	Існує тільки одна соціальна відповідальність бізнесу – використовувати ресурси і робити дії, спрямовані на підвищення своїх прибутків, граючи за правилами відкритої та вільної конкуренції без обману або підробки
7.	Ю. Благов	Раціональна відповідь компанії на систему суперечливих очікувань зацікавлених сторін, спрямована на її сталий розвиток
8.	Європейський альянс корпоративної соціальної відповідальності	Концепція залучення соціальних і екологічних напрямів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами
9.	Міжнародна організація праці	Це добровільна ініціатива ділових кіл, яка стосується діяльності, що перевищує просту вимогу дотримання букви закону
10.	«Зелена книга» ЄС	Це концепція, за якою організації враховують інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив усіх сфер своєї діяльності на споживачів, постачальників, працівників, акціонерів, громаду та навколишнє середовище
11.	Д. Краутер	Це відносини між глобальними корпораціями, урядами країн та окремими громадянами
12.	Конфедерація роботодавців України	Добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища
13.	Соціально-відповідальний бізнес (спільнота – Україна)	Відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем
14.	Ф. Євдокимов, М. Губська	Діяльність підприємства щодо здійснення соціальних програм у межах економічної доцільності
15.	Н. Водницька	Добровільні соціальні зобов'язання, які визнаються такими суспільством та які бере на себе власник або уповноважений ним орган підприємства для задоволення соціальних інтересів персоналу та всіх зацікавлених сторін у межах економічної доцільності
16.	Л.А. Грицина	Добровільна діяльність, яка перевищує визначені в законодавстві вимоги до роботи підприємства та охоплює екологічну, суспільну, трудову та економічну сфери відповідальності перед навколишнім середовищем, суспільством у цілому, територіальними громадами, працівниками, постачальниками, споживачами, акціонерами
17.	С. Литовченко, М. Корсакова	Добровільне зобов'язання підприємства переслідувати довгострокові суспільно корисні цілі в соціальній, економічній та екологічних сферах, пов'язаних з основною діяльністю підприємства, прийняті підприємством відповідно до законодавства та економічних умов
18.	Є. Суєтєнков, М. Пасько	Певні зобов'язання перед суспільством, усвідомлення значимості соціальних цілей під час прийняття ділових рішень
19.	О.О. Охріменко, Т.В. Іванова	Соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у разі їхнього порушення – застосування до порушників заходів впливу, передбачених цими нормами

Джерело: узагальнено автором

Список використаних джерел:

1. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecos.kiev.ua/science/about>.
2. Конфедерація роботодавців України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.conf.eu.org/ua/home.html>.
3. Маркетинг в Україні : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua-marketing.com.ua>.

4. Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності ISO2600 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/iso26000.htm>.

5. Национальная энциклопедическая служба [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://vocabulary.ru/dictionary/7/word/socializacija#b_5.

6. Проблеми сталого розвитку агропромислового комплексу та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://5ka.at.ua/load/silke_gospodarstvo/problemi_stalogo_rozvitku_agropromislovogo_kompleksu_ta_silskogo_gospodarstva_ukrajini.

7. Форум социально ответственных бизнесов в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tnk-bp.com.ua>.

УДК 336.71(477):339.923:061.1ЄЄ

Павленко О.П.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та банківської справи,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ПРІОРИТЕТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В ПОЛІТИЦІ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ

PRIORITIES EUROPEAN INTEGRATION POLICY DEVELOPMENT BANK REGULATION

У статті розглянуто пріоритети євроінтеграційного розвитку банківського сектору економіки, а також покращення ефективності банківського нагляду, стабілізації банківської системи та сфери банківського регулювання за умов використання Базельських принципів.

Ключові слова: банківське регулювання, банківський надгляд, банківська система, євроінтеграція, Базель II, Базель III, принципи банківського нагляду, фінансова політика.

В статье рассмотрены приоритеты евроинтеграционного развития банковского сектора экономики, а также повышения эффективности банковского надзора, стабилизации банковской системы и сферы банковского регулирования при использовании Базельских принципов.

Ключевые слова: банковское регулирование, банковский надзор наблюдение, банковская система, евроинтеграция, Базель II, Базель III, принципы банковского надзора, финансовая политика.

The article discusses the priorities of the European integration of the banking sector and improve the efficiency of banking supervision, banking system and stabilize the areas of banking regulation under the terms of the Basel principles.

Keywords: banking regulation, banking supervision, banking system integration, Bazel II, Basel III, principles of banking supervision, monetary policy.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки банкрутство є частиною ризику, який беруть на себе приватні організації, у тому числі і банківські установи. При цьому держава та органи банківського нагляду не можуть і не повинні давати гарантії того, що банківські установи не стануть банкрутами, тому вирішення проблеми стабілізації банківської діяльності залишається першочерговим в умовах вступу України до ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням євроінтеграційних аспектів розвитку банківського сектору економіки присвячено праці таких учених, як: О. Васюренко, В. Грушко, О. Дзюблюк, І. Д'яконова, В. Коваленко, Л. Конопатська, О. Любунь, В. Міщенко, К. Раєвський, О. Орлюк, О. Хаб'юк, Г. Табачук, О. Чуб, Н. Швец, М. Щеглюк, А. Шаповалов та ін. [1–5].

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення пріоритетів у політиці банківського регулювання з урахуванням перспектив євроінтеграційного розвитку в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Вивчаючи національну банківську систему, у тому числі банки з іноземним капіталом, які є підсистемою економіки України, слід більш детально зупинитися на механізмах регулювання банківської діяльності, що мають розвиватися з урахуванням необхідності як забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів клієнтів банків, так і активної участі банків у реалізації пріоритетних завдань економічного розвитку країни. У 1997 р. Базельський комітет із питань банківського нагляду розробив Основні принципи ефективного банківського нагляду, які було схвалено міжнародною фінансовою спільнотою на щорічному